

KRIEVU MŪZIĶU SARAKSTE AR JĀZEPU VĪTOLU PĒC VIŅA AIZBRAUKŠANAS NO SANKTPĒTERBURGAS (PAR RETIEM VĪTOLIĀNAS AVOTIEM LATVIJAS MŪZIKAS AKADEMIJĀ)

Lolita Fūrmane

Atslēgvārdi: arhīvi, epistolārais mantojums, akadēmisms, modernisms, Pēterburgas konservatorija, emigrācija, skaņdarbu veltījumi

Jāzepe Vītols atstāja Sanktpēterburgu (kopš Pirmā pasaules kara pārdēvētu par Petrogradu) 1918. gada vasaras beigās. Sanktpēterburgas konservatorijas Mākslinieciskās padomes dokumentos joprojām ir atrodamas šīs aizbraukšanas pamatojums: profesoram Vītolam līdz 1919. gada 1. janvārim bija piešķirts bezalgas atvaļinājums, lai viņš varētu piedalīties, kā tika rakstīts, „Latviešu nacionālās operas skatuves” dibināšanā.¹ Notikumi tomēr izvērtās citādi. 1918. gada 18. novembrī tika proklamēta neatkarīga Latvijas valsts, savukārt Krievijā sācies pilsoņu karš un tā radītā sociālā katastrofa mudināja daudzus Krievijas inteliģences pārstāvjus doties emigrācijā. Vītols pats uzskatīja, ka viņa attiecības ar Pēterburgas konservatoriju ir beigušās tikai *ex officio*, tātad *de facto* tās aizvien pastāv, jo „kamēr tur vēl darbosies jele viens pats no maniem draugiem kollegām, es jūtīšos saistīts pie savas *alma mater*” (Vītols 1963: 91). Tas var skanēt paradoksāli, bet vēl trīsdesmito gadu vidū, rakstot memuārus, komponists lietoja savai Rīgas dzīvei *beztermiņa atvaļinājuma* (!) apzīmējumu.²

Ievērojamais latviešu mūziķis nodzīvoja Pēterburgā (autore turpmāk lieto šo kultūrtekstos aprobēto nosaukumu) gandrīz četrdesmit gadu, un šī pilsēta lielā mērā izveidoja viņu par to personību, kādu pazīstam. Pats komponists ne reizi vien ir uzsveris tur nodzīvoto gadu bagāto saturu. Tādēļ Pēterburgā pavadītais laiks liek meklēt dziļākus iemeslus arī daudziem Latvijā aizvadīto Vītola mūža gadu postulātiem: tie vienmēr kaut kādā mērā risina pagātnes problēmas, bet vienlaikus arī pieņem uzvedības modeli nākotnei.

Ārkārtīgi saistošu materiālu šajā ziņā piedāvā komponista sarakste. Tā ir ne tikai milzīga (plašākais epistolārais mantojums, ko kāds latviešu mūziķis jebkad aiz sevis ir atstājis), bet savā konversācijā ar laikabiedriem arī ārkārtīgi bagāta, smalka, aizraujoša. Visai nozīmīgu šīs korespondences daļu veido prāvais vēstuļu klāsts, kas glabājas Jāzepe Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas (JVLMA) Jāzepe Vītola piemiņas istabā. Tajā ir vairāk nekā 500 vēstuļu, ko profesoram Vītolam rakstījušas dažādas personas no 1919. gada vasaras līdz 1934. gada rudenim. Šis mantojums visticamāk pēc Otrā pasaules kara tika izvests no komponista dzīvokļa Rīgā, Ģertrūdes ielā 3 un novietots līdz ar dažiem dzīvokļa interjera priekšmetiem un flīģeli toreizējā Latvijas PSR

¹Sanktpēterburgas konservatorijas Mākslinieciskās padomes sēdes protokols 1918. gada 14. augustā. Sanktpēterburgas Centrālais valsts literatūras un mākslas arhīvs (Центральный государственный архив литературы и искусства Санкт-Петербурга: ЦГАЛИ), 298. f., 1. apr., 10. l., 38. lp. un 38. lp. o. p.

²Šo traktējumu pārņēma arī Oļģerts Grāvītis, gatavojot izdošanai meistara memuārus (Vītols 1988: 315–316). Komentāros par šo tēmu O. Grāvītis atsaucās uz J. Vītola skolnieka, komponista Jāņa Ivanova stāstīto.

Valsts konservatorijā. Viss liecina, ka konservatorijā ienākušais vēstuļu sainis sākumā bija daudz lielāks. Tas skaidri atklājas turpmākajos gados fiksētajā avotu sistematizācijas procesā, proti, 1954. gadā tika iesākts darbs pie Vītola arhīva sakārtošanas: vēstules tika rūpīgi apvākotas un ar Mildas Zālītes³ roku šifrētas. Vēl 1944. gada vasarā viņa bija personiski runājusi ar Vitolu par komponista rokrakstu drošību un 1958. gadā almanaha *Latviešu mūzika* pirmajā sējumā publicēja ieskatu šajā arhīvā (Zālīte 1958: 211–236), norādot uz kopumā vairāk nekā 3000 vēstulēm. Pat tad, ja pieņemam, ka raksta autore sniegusi tikai aptuvenu korespondences vienību skaitu, tas ir ļoti iespaidīgs. Grūti pateikt, kurā brīdī Vītola arhīvs tika *sadalīts*, taču kā vienots krājums tas vairs nepastāv. Mana personīgā pieredze šajā tēmā ļauj secināt, ka daļa vēstuļu nonāca tagadējā Rakstniecības un mūzikas muzejā (RMM), cita daļa – Latvijas Valsts arhīvā (LVA) un acīmredzot vēl citos fondos.

Mūzikas akadēmijas kolekcijā saglabājušos vēstuļu autoru vidū ir vairāki pasaulē un īpaši krievu kultūrvidē pazīstami mūziķi (Leopolds Auers, Vensāns d'Endī, Anrī Marto, Aleksandrs Grečaņinovs, Daniils Amfiteatrovs, Viktors Babins),⁴ kā arī specifiskākos kontekstos atklājušās kultūras personības (Nikolajs Arcibuševs) un Vītola ģimenes locekļi. Tēmas pilnīgākai izpētei būtu principiāli svarīga šo avotu veseluma apzināšanās.⁵ Turklāt pētniecība šajā tēmā nav iedomājama bez Vītola sarakstes ar Aleksandru Glazunovu; ievērojamā krievu komponista vēstules Jāzepam Vitolam (pavisam 67, rakstītas laikā no 1919. līdz 1935. gadam) patlaban atgriezušās Latvijā kā Austrālijas latviešu materiālu krājuma jeb Biezaišu mūzikas krātuves sastāvdaļa.⁶ Šajā rakstā pievērsīšos tikai Latvijas Mūzikas akadēmijā glabātajām vēstulēm, kuras Vitolam pēc viņa aizbraukšanas no Sanktpēterburgas rakstījuši krievu mūziķi vai ar turienes skolu saistītie cittautu skaņraži un atskaņotājmākslinieki. Raksta pielikumā esmu sniegusi šo vēstuļu pilnīgu rādītāju.

Uzreiz jāteic, ka šīs vēstules ir visai maz skārušas publisko telpu. Bieži vien neziņa par paša krājuma esamību ir slāpējusi kaut cik būtisku zinātnisko diskusiju, ņemot vērā, ka diskusijas faktors vītoliānā daudzus gadus vispār nav ticis aktualizēts. Diemžēl pēc Mildas Zālītes vērtīgā sistēmiskā iesākuma Vītola avotu pētniecībā konservatorijas (akadēmijas) vidē netika veikti kaut cik būtiski tālākie soļi. Jāņem arī vērā, ka virkni vēstuļu Milda Zālīte savulaik nemaz nevarēja komentēt (pat ne pieminēt) ideoloģisku apsvērumu dēļ.

Avotu pētniecība, kā zināms, prasa ne vien specifiskas zināšanas, bet arī rūpīgu iedziļināšanos materiāla konteksta slānī. Vītola sarakstes gadījumā šis slānis ir krietni biezs. Gribētu arī teikt, ka aplūkojamais mantojums Latvijas Mūzikas akadēmijā ir tik vērtīgs, ka uz tā pamata augstskolai būtu vērts atvērt savas bibliotēkas Rokrakstu nodaļu ar visiem no tā izrietošajiem memoriālas nozīmes dokumentu glabāšanas uzdevumiem un pienākumiem.

³ Milda Zālīte (1903–1981) – ievērojama latviešu kultūras avotu dokumentētāja, publiciste, komponista Jāņa Zālīša (1884–1943) dzīvesbiedre.

⁴ Milda Zālīte savā publikācijā (skat. augstāk) minējusi vēl dažus augsta līmeņa mūziķus – Eženu Izaī, Aleksandru Ziloti. Diemžēl šobrīd trūkst ziņu par viņu vēstuļu atrašanās vietu.

⁵ Jautājums skar īpaši to korespondences daļu, kurā iesaistītas vienas un tās pašas personas. Piem., N. Arcibuševa pāri par 90 vēstulēm (1920–1934) J. Vitolam JVLMA krājumā un 20 vēstules (1933. g. 5. dec. – 1937. g. 3. febr.) RMM, vai arī komponistes Veras Vinogradovas 5 vēstules (1922–1928) JVLMA un 37 vēstules (1935. g. 11. janv. – 1939. g. 20. jūn.) RMM.

⁶ Šo mūzikas krātuvi 1961. gadā trimdā savā privātmājā Adelaidē izveidoja Ēriks un Margarita Biezaiši, kuri apkopoja un uzturēja ļoti daudz latviešu mūzikas materiālu, to skaitā ar Jāzepu Vitolu saistītus avotus. 1996. gadā Biezaišu mūzikas krātuve tika pārvesta uz Latviju un tagad atrodas Rakstniecības un mūzikas muzejā.

Konkrētie avoti liecina, ka Vītola sakari ar bijušajiem Pēterburgas mūziķiem, viņam dzīvojot Latvijā, nepārtrūka. Tie turpinājās un bija pat ļoti noturīgi. Sarakste ar daudziem mūziķiem – Vītola bijušajiem kolēģiem, skolniekiem un draugiem no Pēterburgas laika – atklāj, ka Vītols zinājis par viņu dzīves trauksmainākajām, svelošākajām norisēm, par krievu emigrācijas likteņiem, kuru viņš pats zināmā mērā piedzīvoja, vairāk gan izjūtu līmenī. Pēc došanās projām no savas *alma mater* Vītols garīgā nozīmē palika cieši saistīts ar to, lai gan fiziski bija sācis jaunu dzīves posmu dzimtenē. Šajā rakstā iekļauto vēstuļu apskats izvirza vismaz divas tēzes iedomātam diskursam: pirmkārt, šo vēstuļu nozīme krievu mūzikas pētniecībā; otrkārt, šo vēstuļu nozīme – turklāt pārsteidzoši augstā mērā – latviešu mūzikas zinātnē.

Krievu mūziķu vēstules Jāzepam Vitolam ne vien liecina par abpusējām cilvēciskajām un profesionālajām saitēm, bet arī sniedz ieguldījumu pašas krievu mūzikas un tās pārstāvju biogrāfiju izpētē. Personu loks šeit ir gana plašs, tomēr nevar nepamanīt tajā stipro, vienojošo Pēterburgas inteliģences asi: viņu attiecības atspoguļo smalku kultūrsaišu tīklojumu. Šajā lokā ir gan Vītola darba kolēģi, gan studenti un viņu vecāki. Tie bija dažādu tautību cilvēki, kuri pēc studijām Pēterburgā veidoja savu māksliniecisko karjeru dzimtajā zemē, kā, piemēram, somu arfiste Lilli Agnese Kajanusa (*Kajanus*, 1885–1963). Viņa vēlāk aicināja Vitolu sacerēt mūziku arfai.⁷ Saites atspoguļoja ne vien draudzību, cilvēciskas simpātijas, bet daudzreiz arī koleģiālu atbalstu, padomdevēja palīdzību problemātiskās un gluži neiedomājamās situācijās. Piemēram, vienā no vēstulēm (tā rakstīta 1935. gada 7. februārī Helsinkos)⁸ šī pati somu mūziķe lūdz Vītola viedokli par kādu amerikāņu arfu, ko Helsinku konservatorijai piedāvājis nopirkt barona Ungerna-Šternberga dzimtas piederīgais. Konservatorija meklēja eksperta atsauksmi un Kajanusa – pēc rektora, somu komponista Erki Melartina ieteikuma – vērsās pie Vītola.

Trīsdesmito gadu sākumā, kad ekonomiskās krīzes apstākļos Latvijā draudēja apsīkt nacionālās konservatorijas darbība, Vītols sarakstījās ar poļu komponistu, tobrīd Polijas Izglītības ministrijas Mūzikas departamenta vadītāju un Varšavas konservatorijas profesoru Vitoldu Mališevski (*Maliszewski*, 1873–1939). Mališevskis – nākamā izcilā komponista Vitolda Ļutoslavska skolotājs – bija beļajevietis, beidzis Rimskā-Korsakova kompozīcijas klasi Pēterburgas konservatorijā. Ir labi saprotams, kādēļ Vītols meklēja viņā sabiedrotā plecu. Sabiedrotais šajā gadījumā nozīmēja uzticību skolai un tradīcijām. Mališevskis, protams, nevarēja dot padomus pasaules ekonomikas krīzes atrisināšanā, taču viņa vēstules Jāzepam Vitolam atklāj svarīgus uzskatus laikposmā, kad t. s. vecā un jaunā mūzika Polijā nostājās kareivīgā pozā viena pret otru un apstākļu ietekmē (Parīzē nodibinātās

⁷ Skat. viņas vēstuli J. Vitolam, kas rakstīta 1932. gada 22. novembrī. JVLMA J. Vītola piemiņas istaba, Caj-W, 252 Wadr VI, vācu val.

⁸ Vēstule glabājas RMM, inv. nr. 214380.

Jauno poļu mūziķu asociācijas darbība) sagatavoja poļu mūzikas avangardu 20. gadsimta piecdesmito gadu beigās. Mališevskis rakstīja Vītolam 1932. gada 24. martā no Varšavas:

„Jūs rakstāt, ka Jūsu Konservatorija pārdzīvo krīzi smagā valsts finanšu stāvokļa dēļ. Diemžēl, tas ir savā ziņā *dabas likums* – krīzes laikā vissmagāk cieš māksla un konservatorija. Pie mums arī ir dziļa krīze, bet tas, ko pārdzīvo Varšavas Konservatorija, pagaidām absolūti nelīdzinās Jūsu grūtībām. Mūsu Konservatorijas krīze galīgi nav saistīta ar valsts finansēm, kas būtu saprotami, bet tai ir pavisam cita rakstura cēloņi: partiju cīņa (*jaunā mūzika pret veco*), neizvēlīgums līdzekļos, protekcionisms, pilnīga nīrgāšanās par pedagoģiskiem principiem [...], necieņa pret nopelniem bagātu ļaužu kategoriju, nepārtraukta eksperimentēšana, pienākumu nepildīšana, egoisms, karjerisms, dzišanās pēc augsta atalgojuma un ordeņiem – lūk, slimības, kas saēd skolas organismu.”

Dzīvojot Latvijā, Vītols uzturēja kontaktus ar daudziem bijušajiem beļajeviešiem vai viņu radiniekiem. Aplūkojamais Latvijas Mūzikas akadēmijas arhīvs šajā ziņā iekļauj vairākus retus, īpaši ar Beļajeva nošu izdevniecības likteņiem saistītus materiālus. Taču par tiem mazliet vēlāk.

Būtisku ieguldījumu Vītola epistulārajā mantojumā sniedz viņa audzēkņu – profesora Pēterburgas perioda studentu –, arī neseno kolēģu un draugu vēstules. Lielākā daļa šo vēstuļu ir rakstītas 20. gadsimta divdesmitajos gados. Tas ir ļoti trauksmains laiks, kad daudzu krievu mūziķu dzīves krasi mainījās vai pat tika brutāli lauztas. Īpaši Krievijai smagajos pilsoņu kara gados, kurus sāpīgi bija lemts piedzīvot kādreizējai Pēterburgas (vēlāk Petrogradas) un Maskavas inteliģencei, Vītola atrašanās Rīgā nozīmēja attiecību iespējamību ar civilizētās un brīvās pasaules daļu. Savukārt Vītols šajā inteliģencē reizēm meklēja pedagoģisko potenciālu Latvijas konservatorijai, kā tas izpaudās, piemēram, attiecībā uz Georgiju Katuāru¹⁰ un Ļevu Koņusu¹¹. Vītols kļuva par vairāku krievu mūziķu autorkoncertu organizētāju, un šie koncerti nereti bija garantijas, lai mūziķi no Padomju Krievijas varētu izbraukt uz Rietumeiropu. Piemēram, 20. gadsimta 20.–30. gados Rīgā vairākkārt viesojās komponists Aleksandrs Grečaniņovs (*Гречанинов*, 1864–1956), kuru Vītols pazina kopš šī mūziķa studijām Pēterburgas konservatorijā 19. gadsimta 90. gadu sākumā. Grečaniņovs bija Nikolaja Rimska-Korsakova skolnieks, vēlāk pārcēlās uz dzīvi Maskavā, bet 1925. gadā emigrēja uz Franciju.

Latvijas Mūzikas akadēmijā glabājas Grečaniņova vēstule¹², kas reflektē komponista pēdējo Krievijā pavadīto gadu centienus ar savu mūziku uzstāties ārpus dzimtenes, apgūstot un it kā pārbaudot savas daiļrades iespāidus citā kultūras auditorijā. 20. gadsimta 20. gadu sākumā Rīga daudziem krievu māksliniekiem vēl šķita garīgi tuvs patvēruma punkts, un šis apstāklis nav mazsvarīgs arī Grečaniņova gadījumā. 1923. gada 7. septembrī viņš raksta Jāzepam Vītolam vēstulē no Maskavas, Prečistenkas:¹³

⁹ Vēstule rakstīta krievu valodā, glabājas JVLMA J. Vītola piemiņas istabā, Maš–W, 189 Wadr VI. Šeit un turpmāk visi korespondenču tulkojumi ir raksta autore versijā.

¹⁰ Georgijs Katuārs (*Катуяр*, arī *Catoire*, 1861–1926) – franču izcelsmes krievu mūzikas teorētiķis un komponists, diplomēts matemātiķis. Viņa muzikālo izglītību būtiski veidoja nodarbības pie Karla Klindvorta Berlīnē, Nikolaja Rimska-Korsakova un Anatolija Ļadova Pēterburgā. 1917. gadā Katuārs kļuva par Maskavas konservatorijas profesoru speciālās harmonijas un formas priekšmetos; šim disciplinām ir veltīti arī vairāki viņa teorētiskie raksti.

¹¹ Ļevs Koņuss (*Конюс*, arī *Conus*, 1871–1944) – krievu pianists un mūzikas pedagogs. Reizē ar Sergeju Rahmaņinovu absolvējis Maskavas konservatoriju, vēlāk kļuva par tās mācītspēku. 20. gs. 20. gadu sākumā Koņuss, izmantodams savu senču paturēto Francijas pavalstniecību, devās emigrācijā. Sākumā viņš dzīvoja Parīzē, bet 1935. gadā pārcēlās uz ASV, Sinsinati. Jautājums par Ļeva Koņusa iespējamo darbu Latvijas konservatorijā izriet no viņa vēstules Jāzepam Vītolam 1926. gada 28. septembrī (no Parīzes), glabājas RMM, inv. nr. 214410.

¹² JVLMA J. Vītola piemiņas istaba, Grč–W, 170 Wadr V, krievu val.

¹³ *Пречистенка* – vēsturiska iela Maskavas centrā, Arbatā rajonā.

Rīgā tobrīd dzīvojošo krievu baritonu Fjodoru Goncovu.¹⁹ Koncertā skanēja dziesma *Nāve* (*Смерть*) no bodlēriskā vokālā cikla *Ļaunuma puķes*, dziesma *Klīstu pa skumīgo stepi* (*Степью иду я унылою*), bērnu dziesmu krājums *Sniegpārslīņas* (*Снежинки*). Rīgas mūzikas kritiķi uzsvēra komponista lielo iespaidu uz publiku: „Grečaņinovs spēlē tā, ka viņa pavadījumi vien jau būtu pelnījuši veselu koncertvakaru. [..] Nevar nemīlēt Grečaņinovu, kā nevar nemīlēt krievu cilvēks stepes plašumu, pirmās sniegpulkstenītes, mundru dziesmu un deju.”²⁰ Rīgā komponists uzstājās vēl divas reizes: 1930. gada 27. oktobrī notika viņa dziesmu vakars Latvijas Nacionālajā operā, ko autors sniedza kopā ar Mariju Kurenko²¹, un 1937. gada 5. martā atkal Latvijas konservatorijā – šoreiz kopā ar Londonas krievu dziedātāju Taťjanu Makušinu.²² Kritiķis Jānis Zālītis pamatoti rakstīja par komponistu kā krievu liriskās dziesmas pārstāvi, kurš saglabājis „tīru, nesaplosītu krievisko jutoņu” un kuru nav skārušas mūzikas modernisma vēsmas.²³

Iepriekš citētajos Grečaņinova memuāros Vītols pieminēts tikai garāmejot, un šķiet, ka abu mūziķu attiecības bijušas visai neitrālas. Rīgā atrastā Grečaņinova vēstule ļauj šo kādreizējo Pēterburgas mūziķu kontaktus skatīt daudz dziļāk. Var gandrīz droši teikt, ka ievērojamā krievu skaņraža koncerti (īpaši pirmie) notika ar Jāzepa Vītola kā Latvijas konservatorijas direktora tiešu vai netiešu atbalstu. 1937. gada sākumā Vītols vairs nebija konservatorijas vadītāja amatā, taču rektors bija Pēteris Pauls Jozuus (1873–1937) – Vītola draugs un domubiedrs, viņa cīņu *klints*. Jāņem arī vērā, ka 1936. gada decembrī Vītols piedzīvoja krāšņus savas piecdesmit gadu mākslinieciskās darbības svētkus, kas izvērtās izcilā publiskās godināšanas aktā un savā ziņā simbolizēja viņa kā vadošās latviešu mūzikas autoritātes ietekmi. Krievu skaņraža atbalstīšanā svarīga noteikti varētu izrādīties arī kopīgas kompozīcijas skolas estētiskā platforma.

Jaunus pētnieciskos komentārus vītoliānā rosina krievu komponista un pedagoga Mihaila Ipoļitova-Ivanova (*Ипполитов-Иванов*, 1859–1935) sarakste ar Jāzepu Vitolu. Ievērojamais krievu mūziķis, kura sacerētās *Kaukāza skices* bija iecienīts vasaras simfonisko koncertu opuss Latvijā 20. gadsimta 20.–30. gados, bija Pēterburgas konservatorijas absolvents (1882), un kā Rimska-Korsakova audzēknis pazina tolaik jaunākajosursos studējošo Jāzepu Vitolu. Viņam bija pieredze mūzikas organizāciju vadīšanā, jo, pēc studijām aizbraucis uz Tiflisu (Tbilisi), viņš tur atvēra Krievu mūzikas biedrības nodaļu ar skolu. Vēlāk, Čaikovska uzaicināts, Ipoļitovs-Ivanovs sāka strādāt par pedagogu Maskavas konservatorijā, bet no 1906. līdz 1922. gadam bija tās direktors. Tādējādi viņš lieliski pārzināja Krievijas mūzikas izglītības iestāžu struktūru un darbības principus. Šie jautājumi kļuva svarīgi arī Jāzepam Vitolam, kad viņš uzņēmas vadīt jauno Latvijas konservatoriju. No šī viedokļa pieminētā sarakste kļūst daudz nozīmīgāka, nekā tas varētu likties pirmajā brīdī. Ipoļitova-Ivanova

¹⁹ Fjodors Goncovs (*Гонцов*) – krievu operdziedātājs un pedagogs, kopš 1920. gadu vidus dzīvoja Parīzē, vēlāk Čikāgā un Holīvudā. 1926. gadā viņš sniedzis Grečaņinova dziesmu vakaru Parīzē, Gavō (*Гавоан*) zālē (Мнухин, *Авриль, Лосская*, 2008–2010: I, 395).

²⁰ В. Ю. [В. Юревич] Гречаниновский вечер. *Сегодня Вечером*, 18 мая 1925, № 109.

²¹ Marija Kurenko (*Куренко*, 1890–1980) – krievu dziedātāja (liriskais koloratūrsoprāns), F. Goncova dzīvesbiedre, kuras mūžs pārsvarā aizritēja Amerikā. Divdesmito gadu vidū viņa pāris sezonas uzstājās uz Rīgas operteātra skatuves.

²² Taťjana Makušina (*Макушина*, 1895–1961) – krievu kamerdziedātāja. Dzīvojojot emigrācijā, piedalījies Aleksandra Grečaņinova (Parīzē) un Nikolaja Metnera (Londonā) autorkoncertos. Kopā ar A. Grečaņinovu viņa jau 1922. gada 21. oktobrī Londonā sniedza komponista pirmo autorkoncertu ārzemēs.

²³ Zālītis, Jānis. A. Grečaņinova dziesmu vakars. *Jaunākās Ziņas*, 1937, 6. marts, 53. nr.

²⁴ JVLMA J. Vītola piemiņas istaba, Ip-Iv-W, 149 Wadr V, krievu val.

vēstulē Vītolam 1920. gada 25. augustā²⁴ atrodams visai detalizēts tā brīža Maskavas konservatorijas pārvaldes modeļa izklāsts. Spriežot pēc vēstules, Vītols ir nopietni interesējies par konservatorijas iekšējo organizāciju, rektora, viņa palīgu un inspektoru, kā arī kancelejas un dažādu komisiju (saimniecības, vēlēšanu u. c.) funkcijām. Visi šie jautājumi, protams, bagātina Latvijas konservatorijas dibināšanas vēsturi ar jaunu kontekstu.

Dzīvojot Latvijā, Vītols nepārtraukti iesaistījās vairāku jauno krievu mūziķu profesionālo gaitu atbalstīšanā, dažkārt konsultēja viņus kompozīcijas lietās vai teorētiskās disciplīnās *no tālienes*. Vijolnieks Ivans Safonovs (*Сафонов*, 1891–1955) – slavenā Pēterburgas un Maskavas konservatoriju profesora Vasilija Safonova dēls, kurš pie Vītola bija mācījies mūzikas teoriju – vēlāk 20. gadsimta divdesmitajos gados strādādams Dagestānā, Mahačkalā, lūdza savam skolotājam padomu Paganīni Kaprižu (*Caprices*) aplikatūras jautājumos.²⁵ Vītols viņa atmiņās nebija sauss teorētiķis, bet gan mūziķis, kurš izprot stīgu instrumentu specifiku.

Vītola skolniece Vera Vinogradova (*Виноградова*, 1895–1982), kas bija mācījusies Petrogradas konservatorijā, bet kopš 1921. gada dzīvoja kopā ar vīru – komponistu un pianistu, arī Pēterburgas konservatorijas absolventu – Hermani Bīku Igaunijā, meklēja gan sava profesora Glazunova, gan Vītola atbalstu tikko sāktās radošās dzīves veidošanā. Jaunā komponiste meklēja profesionālu padomu pie kādreizējiem Pēterburgas meistariem, bija apņēmības pilna doties pie viņiem, lai kur tie tobrīd atrastos. No Veras Vinogradovas vēstules viņas skolotājam Jāzepam Vītolam 1920. gadu vidū:

„Es vēl ne reizi neesmu strādājusi tik spraigi kā tad, kad biju Jūsu skolniece konservatorijā. Un šis laiks joprojām palicis man atmiņā kā brīnišķīgi spilgts. Apziņa, ka varēšu vismaz ārēji atrasties tādos pašos apstākļos kā tolaik, proti, dzīvot netālu no Jums un nodarboties tikai ar mūziku, mani ārkārtīgi valdzina [...]”²⁶

No Vinogradovas vēstulēm izriet, ka viņa viesojusies pie Jāzepa Vītola Rīgā 1925. gada aprīlī. Radošais nemiers skāra viņas Klavierkoncertu, un vēstules atspoguļo daudzās rūpes ap šo partitūru. Vītols bija gatavs lūgt toreizējā Berlīnes Mūzikas augstskolas profesora (bijušā Pēterburgas konservatorijas audzēkņa) Leonīda Kreicera protekciju skaņdarba atskaņošanā.²⁷ Jau tajā pašā gadā Vinogradova ar ģimeni ir Vācijā, viņas vīrs Berlīnē nodibina populāras deju mūzikas orķestri un tiek uzņemts *Deutsche Grammophon* kompānijā.²⁸ 1928. gada pavasarī Vinogradova raksta savam mīļajam profesoram Vītolam no Berlīnes, kur saņēmusi piedāvājumu nākamajā sezonā atskaņot Klavierkoncertu Emīla Bonkes (*Bohnke*) simfoniskajos koncertos kopā ar Berlīnes *Blüthner* orķestri. Koncertam šādā atskaņotājsastāvā tomēr nebija lemts notikt, jo jau 1928. gada maijā diriģents Bonke gāja bojā autokatastrofā. Toties pēc dažiem gadiem Latvijas konservatorijā izskanēja Veras

²⁵ I. Safonova vēstule J. Vītolam 1929. gada 1. jūnijā. JVLMA J. Vītola piemiņas istaba, Saf-W, 275 Wadr VIII, krievu val.

²⁶ JVLMA J. Vītola piemiņas istaba, Win-W, 154 Wadr V, krievu val. Vēstule ir bez datuma, iespējams, rakstīta Tallinā 1924. gada beigās vai 1925. gada sākumā.

²⁷ Turpat, Win-W, 156 Wadr V, krievu val. Vēstule rakstīta Berlīnē, 1928. gada 8. martā.

²⁸ Par to tuvāk skat.: Рыбак, Марк. *О Биках* [Воспоминания, рассказы]. http://www.eja.pri.ee/stories/Biek_ru.html. Skatīts 2015. gada 19. decembrī.

Vinogradovas kameramūzika. Kritiķis Jēkabs Vītoļiņš bija ievērojis jaunās krievu komponistes noslieci uz moderniem meklējumiem, viņas talanta ekspansivitāti, bet vienlīdz arī škelto māksliniecisko dabu, kura vairās no romantisma, bet nespēj vēl pilnīgi ieaukt jaunajā skaņvidē.²⁹ Savā veidā Vinogradova reflektēja būtisku krievu skaņumākslas paradigmu maiņu.

²⁹ Vītoļiņš, Jēkabs. Kameramūzikas vakars konservatorijā. Veras Vinogradovas darbi. *Dienas Lapa*, 1934, 30. apr., 106. nr.

Vītola sarakste ar bijušajiem pēterburgiešiem atklāj zināmā mērā pārsteidzošu faktu: muzikāli disciplinētā, solidā teorijas profesora viedoklis izrādījās svarīgs vairākiem 20. gadsimta sākuma jaunajiem krievu mūziķiem, kuru māksla gadsimta divdesmitajos gados sāka staigāt arī nekonvencionālus muzikālās rakstības ceļus. Vītola akadēmisms, patiesībā tieši komponista noblais, caurspīdīgais, smalkais akadēmisms, nekad nav mazinājis viņa personības nozīmi un iespaidu sava laika krievu jaunās mūzikas pārstāvju vērtējumos. Daudziem viņa audzēkņiem Vītola viedoklis par kompozīciju, pašas profesijas kvalitāti palika svarīgs arī tad, kad pasaulē mainījās mākslas estētiskās prioritātes.

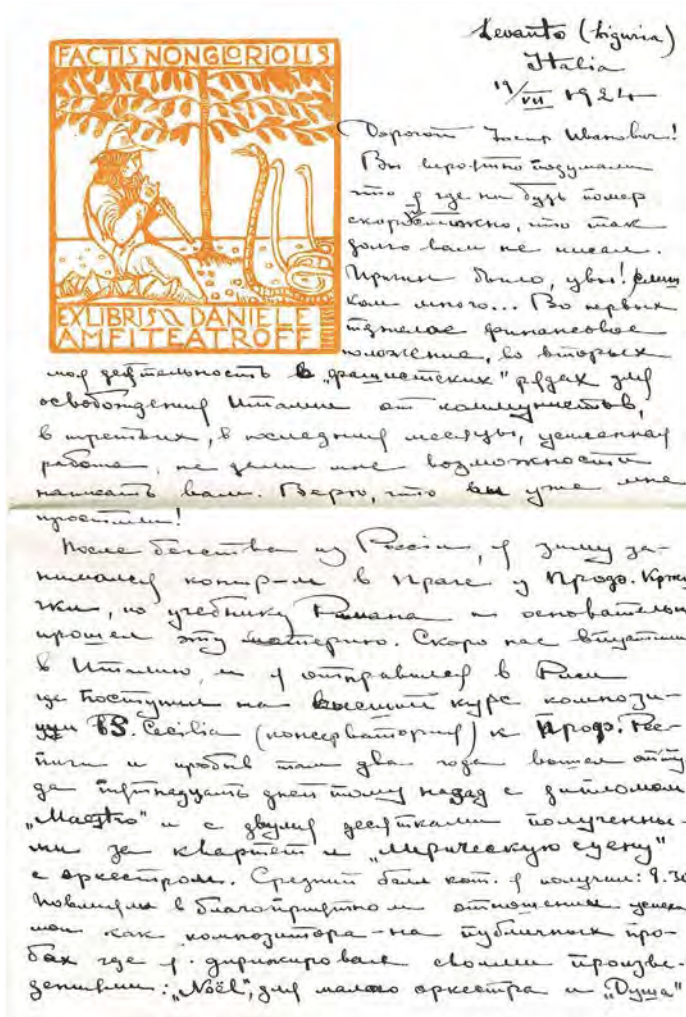
Šādu audzēkņu vidū noteikti ir Daniils Amfiteatrovs (*Амфитеатров*, 1901–1983) – *monumentālais*, kā viņu savās atmiņās nosaukusi pianiste Marija Judina³⁰ –, Jāzepa Vītola un Otorīno Respīgi (*Respighi*, 1879–1936) skolnieks, pazīstams pēckara Holivudas kinomūzikas autors, kura dažas vēstules glabājas Latvijas Mūzikas akadēmijā.³¹ Amfiteatrovs cēlies no senas krievu garīdznieku dzimtas. Viņa vectēvs bija Maskavas Kremļa katedrāles protohierijs, tēvs Aleksandrs Amfiteatrovs – rakstnieks, žurnālists, 20. gadsimta sākumā pazīstams ar savu opozicionāro un reizē visai *faustisko* politisko nostāju, kuras dēļ dažus gadus izcietā trimdā Sibīrijā. Pēc atgriešanās viņš vēl cara laikā izbrauca uz Franciju un Itāliju. Tur 1914. gadā jaunais Daniils iestājās Romas Svētās Cecīlijas mūzikas licejā (konservatorijā), Otorīno Respīgi kompozīcijas klasē. 1916. gadā ģimene jau bija atpakaļ Krievijā: Aleksandrs Amfiteatrovs īsajā Krievijas republikas pastāvēšanas laikā kļuva par Kerenska pagaidu valdības padomnieku (t. i., līdz 1917. gada oktobra apvērsumam), un Daniils Amfiteatrovs turpināja izglītību Pēterburgas konservatorijā; tur harmonijas stundās viņš arī iepazinās ar Jāzepu Vītolu. 1921. gada vasarā vajāšanas draudu ēnā Amfiteatroviem izdevās laivā bēgt no Pēterburgas uz Somiju un tālāk uz Itāliju. Jaunais mūziķis atgriezās Respīgi klasē Romas konservatorijā. Mākslas estētikas plāksnē šie izglītības līkloči visdrīzāk neveidoja kaut cik būtisku modulāciju, jo Respīgi pats jaunībā saņēma nepastarpinātu Rimska-Korsakova padomu un spēcīgi izjuta viņa fascinējošās orķestrācijas iespaidu.

³⁰ Юдина, Мария. Немного о людях Ленинграда (1966), в статье: Рыбак, Марк. О Биках [Воспоминания, рассказы]. http://www.eja.pri.ee/stories/Biek_ru.html. Skatīts 2015. gada 28. decembrī.

³¹ Glabājas J. Vītola piemiņas istabā, nav dokumentētas. Raksta autore rīcībā ir bijušas arī divas Otorīno Respīgi vēstules Daniila Amfiteatrova mātei (?), kuras rakstītas 1918. gada vasarā no Boloņas un Pinerolo. Vēstules glabājas Berlīnes Valsts bibliotēkā (*Staatsbibliothek zu Berlin*), N. Mus. ep. 1314 un 1315.

Atrastās deviņas Daniila Amfiteatrova vēstules Jāzepam Vītolam lielākoties rakstītas laikā, kad autors bija tikko emigrējis uz Itāliju un meklēja mentora atbalstu. Šīs vēstules atklāj ne tikai cieņpilnas, sirsnīgas bijušā profesora un skolnieka attiecības, bet daudzējādā ziņā arī paša Amfiteatrova dzīvi; patiesībā tās uzskatāmas par vērtīgu

viņa biogrāfijas avotu. Ne mazāk šajās vēstulēs izgaismojas daži Rīgas mūzikas dzīves konteksti un Vītola personības globālais tvērums. Tādēļ atļausos tālāk iespējami pilnīgi citēt reto korespondences materiālu. Lūk, viena no Amfiteatrova vēstulēm Jāzepam Vitolam; tā rakstīta 1924. gada 19. jūlijā Ligūrijā, olīvkoku un piniņu nogāzē ieskautajā Levanto:

2. attēls. Daniila Amfiteatrova vēstule Jāzepam Vitolam 1924. gada 19. jūlijā no Ligūrijas, Levanto (Ziemeļītalijā). Vēstule rakstīta uz īpaša vēstulpapīra ar Amfiteatrova ekslibri. JVLMA, J. Vītola piemiņas istaba, bez šifrējuma

„Dārgo Josif Ivanovič!

Jūs droši vien nodomājat, ka esmu kaut kur pēkšņi nomiris, ka tik ilgi Jums nerakstīju. Ak vai, iemeslu bija pārāk daudz... [...] Ticu, ka esat man jau piedēvis!

Pēc bēgšanas no Krievijas es ziemu nodarbojos ar kontrapunktu Prāgā pie profesora Kržičkas³², pēc Rīmaņa mācību grāmatas, un esmu pamatīgi apguvis šo matēriju. Drīz mūs ielaida Itālijā, un es devos uz Romu, kur iestājos S. Cecilia augstākajā kompozīcijas kursā pie profesora Respīgi un, nomācīdamies tur divus gadus, pirms trīspadsmit dienām iznācu no turienes ar Maestro diplomu

³²Jaroslavs Kržička (*Křička*, 1882–1969) – čehu komponists, no 1919. līdz 1945. gadam bija Prāgas konservatorijas profesors.

un diviem desmitniekiem par kvartetu un *lirisku ainu* ar orķestri. Vidējā atzīme, kuru saņēmumu, ir 9.30. Labvēlīgu iespaidu atstāja mani komponista panākumi publiskajos mēģinājumos, kuros diriģēju savus darbus: *Noël* [jeb *Ziemssvētku rapsodija*] mazajam orķestrim un *Dvēsle* lielajam orķestrim ar ērģelēm un kori.³³ Īpaši pēdējai bija satriecoši (priekš Itālijas) panākumi. Šobrīd esmu ļoti populārs Romas mūzikas aprindās. Pagājušajā sezonā biju nodarbināts kā pianists, koncertmeistars un kormeistars Romas Augusteumā³⁴, turklāt diriģēju kori Bēthovena *D dur* mesā [*Missa solemnis*, op. 123]. Tagad esmu parakstījis kontraktu uz 9 mēnešiem tai pašā Augusteumā. Šajā pavasarī es ar Augusteuma orķestri veicu turneju pa visu Itāliju, spēlēju divdesmit pilsētās.

Šajā laikā esmu sarakstījis Sonāti klavierēm, kvartetu (kuru pagājušajā gadā ar panākumiem atskaņoja Romā), trīs simfoniskās poēmas utt. Tagad pēc Turīnas, Milānas un Romas pasūtījuma rakstu vēl 2 poēmas, kuras ceru drīz pabeigt. Man piedāvāja publicēties, bet es sliecos to drīzāk darīt krievu izdevumos. Vai Jūs nezina, dārgo Josif Ivanovič, vai Beļajeva izdevniecība būtu ar mieru mani publicēt – gan partitūru, gan kameramūziku un krievu liriku? Apstiprinošas atbildes gadījumā uzreiz varu izsūtīt dažus paraugus.

Piedodiet augstsirdīgi par traucējumu un *padomisko* rakstījumu [*советское писанье*].³⁵ Visi manējie sūta Jums siltus sveicienus, es tikmēr varu vien izteikt Jums savu dziļāko mīlestību un cieņu.

Jums uzticīgais Daniils Amfiteatrovs.”

1928. gada 19. augustā Amfiteatrovs raksta Vitolam no Pjemontas, Svētās Annas di Valdžeri kūrorta Itālijas Alpos:

„Dārgo Josif Ivanovič,

Māte man pārsūtīja Jūsu laipno vēstuli, kas sagādāja man lielu prieku. Biju ļoti laimīgs uzzināt, ka esat pie veselības un strādājat tāpat kā agrāk mākslas un Jūsu jaunās tēvzemes labā. Turpretim es gan Jūs, gan Jūsu skolu nekad neaizmirsīšu, tādēļ, ka tieši Jūsu vadībā iemācījies nopietni strādāt un labi strādāt [izcēlums mans, L. F.], neapmierinoties ar viduvējiem rezultātiem, bet cenšoties visu izdarīt pēc iespējas labāk. Šo paradumu manī ievēroja vēl Prāgas profesors Jans Kžička³⁶ (Rīmaņa skolnieks) un tādēļ Jūs ļoti slavēja. Savukārt Romā mana nopietnā gatavošanās un centīgums ļāva man iegūt diplomu ar visaugstākajām atzīmēm, kādas kopš 1908. gada neesmu vairs saņēmis.

Nesen iznāca mans pašrocīgi veiktais simfoniskās poēmas *Jūra* [*Poema del mare*] pārlikums; šim skaņdarbam bija milzīgi panākumi Romā, Milānā un Ziemeļamerikā.³⁷ Ceru, ka Jūs to saņemsiet no mana izdevēja *Ricordi & Co*, piedevām – pēc atgriešanās Romā (1. septembrī) – nosūtīšu Jums savus sīkos darbiņus. Ar lielu prieku būtu atbraucis satikt Jūs, bet pagaidām tāda iespēja diez ko nav paredzama. Tomēr, tā kā es tagad gatavojos diriģenta karjerai – varbūt arī izdosies drīz tikt uz Rīgu.

Karsti spiežu Jūsu roku, dārgais skolotāj un draugs, un lūdzu mani neaizmirst.

Patiesi uzticīgais Jums
Jūsu
Daniils Amfiteatrovs.”

1929. gadā atklāja itāļu raidstaciju Turīnā, un Daniils Amfiteatrovs kļuva par jaunā radio māksliniecisko vicedirektoru – *EIAR* (*Ente Italiano per le Audizioni Radiofoniche*) orķestra vadītāju. Šī biogrāfijas lappuse lielā mērā norāda uz Amfiteatrova sadarbību ar Musolīni režīmu, jo

³³ Saskaņā ar komponistam veltīto oficiālo mājaslapu, kas fiksēta Austrālijas elektroniskajā adresē (skat.: <http://www.hotkey.net.au/~amfiteatrof/index.html>), *Ziemssvētku rapsodiju* 1928. gada 14. decembrī atskaņojis Čikāgas simfoniskais orķestris diriģenta Frederika Štoka (*Stock*) vadībā. No citētās vēstules izriet, ka autors šo kompozīciju atskaņojis jau krietni agrāk. Attiecībā uz skaņdarbu *Dvēsle* (komponista vēstulē minētais darba nosaukums – *Дыуа*) jāteic, ka Amfiteatrova skaņdarbu katalogos tas nav atrodams. Iespējams, ka ar šo nosaukumu domāts kāds autora sakrālais skaņdarbs.

³⁴ Ačmredzot domāts Augusta teātris (*Teatro Augusteo*) – faktiski Romas pirmā imperatora Augusta (Oktaviāna) mauzolejs, kur laikā no 1908. līdz 1936. gadam uzstājās viens no labākajiem Itālijas simfoniskajiem orķestriem – Svētās Cecilijas Nacionālās akadēmijas orķestris. Tā sniegumā piedzīvoja pirmatskaņojumu Otorīno Respīgi *Romas piniņas* un Romas strūklakas, un arī daži Daniila Amfiteatrova sacerējumi.

³⁵ Ar vārdu *padomisks*, iespējams, domāts vēstules nedaudz uzbāzīgais, it kā *neceremoniālais* tonis. Vienlaikus arī šādās vēstulēs atklājas krievu inteliģences raksturīgā konversācija un tolerantais izteiksmes stils.

³⁶ Domāts Jaroslavs Kržička. – *Piez. mana, L. F.*

³⁷ Milānā Amfiteatrova simfoniskā poēma *Jūra* tika atskaņota teātrī *La Scala* 1926. gada 31. maijā argentīniešu diriģenta Etores Panicas (*Panizza*) vadībā. Skat.: Vassena, Raffaella. Daniil Aleksandrovič Amfiteatrov. *Russi in Italia*. <http://www.russinitalia.it/dettaglio.php?id=189>. Skatīts 2015. gada 10. novembrī.

radio allaž ir bijis viens no galvenajiem ideoloģiskās propagandas rīkiem. Komponista brālis Maksims (Itālijā: *Massimo*) Amfiteatrovs (1907–1990) bija Turīnas *EIAR* orķestra čellists; diriģents Artūro Toskanīni viņu jau pirms tam bija nominējis kā pirmo čellistu Milānas teātrī *La Scala*. Maksima Amfiteatrova ieskaņojumos ir palikuši vairāki čellkoncerti (daži šodien pieejami elektroniskajos skaņu arhīvos), savukārt Ligūrijas Levanto kopš 1992. gada notiek viņa vārdā nosaukti festivāli. Var teikt, ka gan Daniils, gan Maksims Amfiteatrovi jaunajā tēvijā piepildīja daudzas savas radošās dziņas un pilnībā *naturalizējās* tur kā itāļu kultūrai piederīgie. Trīsdesmito gadu sākumā abu mūziķu gaitas bija arī Rīgas krievu preses uzmanības lokā.

1931. gada pavasarī Daniils Amfiteatrovs gatavojās plašākai diriģenta (arī komponista) koncertturnejai. Plāni bija iespaidīgi: tie aptvēra četrpadsmit valstu – no Grieķijas līdz pat Norvēģijai un Dānijai. Šajā turnejā bija iecerēti arī koncerti Baltijā. 1931. gada 6. aprīlī Amfiteatrovs raksta Vītolam vēstulē no Milānas:

„Ļoti jau gribētos man pāris koncertu novadīt arī Rīgā (un, ja iespējams, arī citās Latvijas pilsētās), jo ar Varšavu un Rēveli³⁸ esmu visu jau tikpat kā sarunājis. Bez tam mans mērķis diriģējot ir īpašs: veikt mūzikas jaunumu un vispār maz zināmu skaņdarbu apmaiņu nāciju vidū; tādēļ es gribētu atskaņot Rīgā vienu otru itāļu un franču jaundarbu [izcēlums mans, *L. F.*], bet šeit [Itālijā] un citās valstīs atskaņot Jūsu un vēl kādu latviešu autoru darbus, kurus ieteiksiet. Domāju, ka patlaban tāda apmaiņa komponistiem ir nepieciešama, un domāju arī, ka esat vienisprātis ar mani.”

Aptuveni pēc trim nedēļām, 1931. gada 31. aprīlī, Amfiteatrovs jau raksta atbildi uz saņemto Vītola vēstuli:

„Manu dārgo Josif Ivanovič!

Ar lielu prieku izlasīju Jūsu vēstuli un esmu Jums ļoti pateicīgs par atbalstu, kuru apsolāt man sniegt. Par Reiteru³⁹ man rakstīja arī vijolnieks Mecs,⁴⁰ ieteikdams lūgt Jūsu palīdzību sarunās ar Reiteru. Būšu Jums ļoti pateicīgs, ja Jūs jau iepriekš ar viņu parunāsi, tikmēr es no savas puses nosūtīšu viņam programmas un vēstuli. Ja šīs programmas netiks atzītas par labām, mans diezgan plašais repertuārs dos iespēju izveidot citas. Ar Prāgu, Budapeštu, Varšavu es jau esmu tikpat kā vienojies. No koncerta Rīgā ir atkarīgs koncerts Rēvelē [..] un daļēji arī koncerts Helsingforsā.⁴¹ Patlaban vedu sarunas arī ar Stokholmu, Oslo un Bergenu.

Vai Jūsu publiku varētu interesēt koncerts tikai no itāļu sacerējumiem? Ceru, ka man izdosies arī iepazīstināt itāliešu publiku ar latviešu kompozīcijām. Šobrīd, protams, neko nevar garantēt, bet, iepazīdamies personiski ar Reiteru un viņa diriģēšanas prasmi, es centīšos viņam rast iespēju uzstāties Itālijā. [..]”

Plānotie koncerti tomēr nenotika, un tuvākajos gados Rīga varēja apmierināties vien ar šī mākslinieka Eiropas koncertceļojumu preses apskatiem. Ņemot vērā rietumu korespondentu atsauksmes, Rīgas krievu laikraksti norādīja uz Amfiteatrova jaunāko skaņdarbu oriģinālo izteiksmi (īpaši to instrumentāciju) un raksturoja autoru kā Rimskā-

³⁸ Skat. 14. atsauci.

³⁹ Teodors Reiters (1884–1956) – latviešu diriģents, kura darbība bija būtiski saistīta ar Latvijas Nacionālo operu. 1931. gada 12. februārī Reiters atkārtoti kļuva par opereteātra direktoru un galveno diriģentu.

⁴⁰ Ādolfs Mecs (1908–1943) – Latvijas konservatorijas vijolspēles profesors. 1930. gada rudenī viņš kopā ar pianisti Liliju Kalniņu-Ozoliņu pirmo reizi atskaņoja Daniila Amfiteatrova Sonāti vijolei un klavierēm.

⁴¹ Helsinku vēsturiskais nosaukums zviedru valodā.

Korsakova skolas *latīnisko zaru* ar visām šai kompozīcijas skolai piemītošajām harmonijas bagātībām un kolorīta brīnumiem.⁴²

No aplūkotajām vēstulēm kļūst skaidrs, ka Vītols iesaistījās savu bijušo audzēkņu radošo centienu atbalstīšanā. Trīsdesmito gadu sākumā Amfiteatrova mūzika līdzās Prokofjeva darbiem ienāca (*sic!*) Latvijas konservatorijas koncertos. Tomēr Amfiteatrovam neizdevās iegūt Teodora Reitera labvēlību, lai uzstātos kā diriģents Latvijas Nacionālajā operā. Vismaz nav pierādījumu, ka Rīgā būtu skanējusi viņa vadītā itāļu jaunās simfoniskās mūzikas programma. Cits piemērs saistās ar jau pieminētā poļu komponista Vitolda Mališevska baletoperu *La Sirène* (*Sirēna*, 1927). Autors lūdza Vītolu rosināt darba uzvešanu uz Latvijas Nacionālās operas skatuves,⁴³ tomēr ideja palika nerealizēta. Ja pieļaujam domu, ka Vītola iesaiste šī skaņdarba protežēšanā ir notikusi, atliek secināt situācijas konfliktējošo dabu. Neiedziļinoties konkrētu skaņdarbu mākslinieciskajās kvalitātēs vai diriģentu *premierības* faktorā, abi šie gadījumi parāda, ka profesora Vītola iespējas ietekmēt Latvijas mūzikas dzīves politiku nebūt nebija tik lielas, kā varētu domāt pēc viņa profesionālās darbības raudzes un sabiedriskā statusa.

Interesantu materiālu pētījuma sfērā šodien sniedz arī divas Aleksandra Višņegradska (*Вышнеградский*, 1867–1925) vēstules Jāzepam Vītolam. Runa ir par krievu komponista, viena no mikrotoņu mūzikas aizsācējiem 20. gadsimta mūzikā Ivana Višņegradska tēvu,⁴⁴ kurš bija ievērojama personība vecās Krievijas finansistu un rūpnieku aprindās, Sanktpēterburgas (vēlāk Petrogradas) Starptautiskās komercbankas izpilddirektors, arī komponists amatieris un Krievu mūzikas biedrības Petrogradas nodaļas priekšsēdētājs. Viņa paša tēvs bija finanšu ministrs cara Aleksandra III valdībā, savukārt māte bija gleznotāja Helena Benuā – slavenās mākslinieku Benuā dzimtas atvase. 1920. gadā Višņegradsku ģimene aizbrauca uz Parīzi.

Aleksandra Višņegradska iepazīšanās ar Jāzepu Vītolu, visticamāk, notika Krievu mūzikas biedrības lokā. Tomēr fakts, ka impērijas ietekmīgā finansista dēls – nākamais slavenais avangardists, mikrotoņu mūzikas autors – mācījās Pēterburgas konservatorijā, abas personības dabiskā kārtā tikai satuvināja. Turklāt Aleksandrs Višņegradskis arī pats komponēja, viņa skaņdarbu klāstā bija vairākas simfonijas (!).⁴⁵ 1922. gada 6. aprīlī vēstulē no Parīzes⁴⁶ viņš raksta Vītolam:

„Dārgo Josif Ivanovič,

[...] es gaidu no Jums iznīcinošu manas Simfonijas kritiku. Jo Jūs būsit stingrāks pret to, jo labāk priekš manis. Jūsu viedoklis par tās nepilnībām būs man īpaši vērtīgs, kā no mākslinieka, kas apveltīts ar tik smalku muzikālo gaumi.

Mana sieva lūdza Jums nodot viņas sirsnīgu sveicienu un izteikt nožēlu, ka mums ir laupīta iespēja redzēt dārgo Josifu Ivanoviču *otrdienās* [kursīvs mans, *L. F.*], kas atjaunojušās uz Parīzes zemes.⁴⁷ Es turpretim Jūs cieši apskauju no visas sirds,

Jūsu Višņegradskis.”

⁴² П.К. Успехи композитора Д. Амфитеатрова и виолончелиста М. Амфитеатрова в Италии. *Сегодня*, 21 мая 1933, № 140.

⁴³ Skat. V. Mališevska vēstuli J. Vītolam 1931. gada 6. jūnijā. JVLMA J. Vītola piemiņas istaba, Malš-W, 188 Wadr VI, krievu val.

⁴⁴ Līdz šim konkrētie avoti Mūzikas akadēmijas krājumā tikuši kļūdaini apzīmēti kā komponista Ivana Višņegradska (1893–1979) vēstules.

⁴⁵ Enciklopēdiskajā izdevumā *Российское зарубежье во Франции. 1919–2000* (Мнухин, Авриль, Лосская, 2008–2010: I, 324)

nosauktas četras simfonijas, kuras sacerējis A. Višņegradskis; Rīgā saglabājušās vēstules norāda arī uz piekto simfoniju, kuru autors centies pabeigt īsi pirms nāves.

⁴⁶ JVLMA J. Vītola piemiņas istaba, Višn-W, 171 Wadr V, krievu val.

⁴⁷ Acīmredzot domātas bijušo Krievu mūzikas biedrības dalībnieku sanāksmes, savā ziņā Beļajeva *piektdienu* tradīcijas transmisijā.

Aleksandra Višņegradska otrajā vēstulē Vītolam, kas Parīzē datēta jau dažus gadus vēlāk (1925. gada 5. aprīlī)⁴⁸, izskan sirsnības pilns aicinājums abiem tikties vasarā kādā Eiropas kūrortā. Cerētā tikšanās Vācijā vai Karlsbādē (domāts Karlovi Vari kūrorts Čehijā) gan nenotika, jo jau tā paša gada maijā Višņegradskis Parīzē mira. Savukārt Vītols tikai jūnijā nokļuva Bādzcālsīrfā, Hesēnē, kur kopā ar dzīvesbiedri Anniju pavadīja vasaru.⁴⁹ Ļoti interesanta liekas mazā piezīme šīs vēstules tekstā – proti, Vītols vēlēties Višņegradskim veltīt savu jaunāko skaņdarbu.⁵⁰ Vai runa ir par solodziesmām op. 60 vai op. 61 (1922–1925) ar dažiem ekspresionistiskiem vaibstiem, vai pat klavieru Sonatīni si minorā op. 63 (1926)? Ja tā, kas, protams, ir tikai minējumi, tad var runāt par slēptajiem veltījumiem Vītola daiļradē, jo visi minētie opusi ir veltīti gluži citām personām, lielākoties latviešu atskaņotāj-māksliniekiem. Iespējams, ka runa ir par vēl kādu Vītola sacerējumu, kas komponista daiļrades pētījumos pagaidām palicis ārpus zināšanu ietvariem.

Jāzepa Vītola attiecības ar viņam laikmetīgo 20. gadsimta sākuma un gadsimta pirmās ceturtdaļas mūziku līdzšinējā pētniecībā ir skatītas kā diezgan problemātiskas. Populārs ir viedoklis, ka Vītols drīzāk *nesaprata*, nekā *saprata* moderno mūziku. Šim viedoklim ir meklēti iemesli kaut vai paša komponista kritisko rakstu (viņa recenzenta darbības) aplūkojumā, taču paša viedokļa popularizācijas lauks ir ticis krietni paplašināts. Un to zināmā mērā var saistīt ar ideoloģiskā režīma pieeju Vītolam viņa dzimtenē pēc Otrā pasaules kara. Ņemot vērā padomju mūzikā sākto cīņu pret rietumu laikmetīgo kompozīcijas tehniku iekļāvumu radošajā praksē, *Vītola kārts* tika izspēlēta kā politiskās konfrontācijas priekšmets. Izplatīto tēzi par Vītola skeptisko attieksmi pret laikmetīgo mūziku daļēji apgāž Latvijas konservatorijas pirmo gadu koncertprakse. Vītols darbojās konservatorijas Koncertu komisijā⁵¹, kas pirmām kārtām izvirzīja rūpes par kamermūzikas kopšanu, ar šī žanra starpniecību veicinot Latvijas konservatorijas – tobrīd jaunas mācību iestādes – straujāku prezentāciju starptautiskajā arēnā. Kamermūzikas koncertu pamats bija *augstā* klasika, tomēr jau agrīnajās programmās izskanēja vairāki laikmetīgās mūzikas opusi: Debisī un Ravela stīgu kvarteti (1921. gada 18. martā un 1922. gada 5. maijā), Ravela Klavieru trio (1925. gada 23. janvārī), Hindemita Trešais Stīgu kvartets op. 16 (1924. gada 28. martā) un Mijo Ceturtais Stīgu kvartets op. 46 (1925. gada 11. decembrī), kā arī vēl citi skaņdarbi, kuri tobrīd bija pavisam svaigi sacerējumi.⁵²

Smalkā muzikālā gaume ir viena no tām īpašībām, kuru pastāvīgi akcentējuši Vītola laikabiedri, viņa mūzikas pazinēji. Krievu komponists, beļajevietis un pēc mecenāta nāves Krievu mūziķu un komponistu Kuratoru padomes priekšsēdētājs Nikolajs Arcibuševs (*Аrcыбушев*, 1858–1937) 1921. gada 4. decembrī raksta no Parīzes sakarā ar tikko saņemto klavierdarbu ciklu *Carmina* šādas rindīņas⁵³:

⁴⁸ JVLMA J. Vītola piemiņas istaba, Višn–W, 172 Wadr V, krievu val.

⁴⁹ Skat. J. Vītola vēstules Ērikai Vītolai (Bubulītīm) 1925. gada 11., 21. un 24. jūnijā (Siliņš 2006: 247–250).

⁵⁰ JVLMA J. Vītola piemiņas istaba, Višn–W, 172 Wadr V, krievu val.

⁵¹ Konservatorijas Koncertu komisijas sastāvā līdzās J. Vītolam bija pianists Pauls Šūberts un altists Augusts Jungs – konservatorijas Stīgu kvarteta vadītājs.

⁵² Latvijas konservatorijas pirmo desmit gadu kamermūzikas koncertu programmas ir publicētas izdevumā: *Latvijas Konservatorija 1919–1929* (ar prof. Jāzepa Vītola ievadrakstu). Rīga, [b. g.]

⁵³ JVLMA J. Vītola piemiņas istaba, Arc–W, 0,85 Wadr III, krievu val.

„Dārgo Josif Ivanovič!

Es saņēmu no Šefera⁵⁴ Jūsu op. 57 un, tā kā man tagad ir pianīno, tad to tūdaļ izspēlēju.

Šis sacerējums man ļoti patīk. Tas ir savdabīgs, kā viss, ko Jūs sacerat. Tam piemīt savs raksturs, un tas apmierina laikmetīgās gaumes prasības. Nav modernistiskas ālēšanās, bet tajā pašā laikā tas ir interesants harmoniju ziņā. Bez tam pats stils ir lielisks. Atsevišķas muzikālas lietišķas, kas savstarpēji saistītas kā veselums.

Ar vārdu sakot, *bravo!* [..]

Jūsu Arcibuševs”

Jau tajā pašā mēnesī Vītola *Carmina* tika izdota Parīzē, Arcibuševa vadītajā Beļajeva izdevniecībā.

Nikolajs Arcibuševs dzīvoja Parīzē kopš 1920. gada. Viņa vēstulēs pastāvīgi tiek pieminēts Aleksandra Glazunova vārds, un tas saistīts ne tikai ar rūpēm par šo ievērojamo nācijas mūziķi – Pēterburgas mūzikas dzīves ikonu – ļoti pretrunīgos laikmetu griežos, bet arī par kādreiz tik iespaidīgā *Beļajeva kuģa* vadīšanu. Spriežot pēc Arcibuševa ļoti apjomīgā vēstuļu klāsta, kas saglabājies Latvijas Mūzikas akadēmijā (pāri par 90 vēstulēm, tās aptver laika posmu no 1920. līdz 1934. gadam), Vītols bijis ļoti detalizēti iesaistīts Beļajeva institūtos (Muzikāliju apgāds, Gļinkas prēmija) pārvaldošās Kuratoru padomes lietās. Drīz pēc aizbraukšanas no Pēterburgas Vītols ierosināja sasaukt ārzemēs Beļajeva kongresu, lai spriestu par lietu tālāko virzību.⁵⁵ Divdesmito gadu beigās padome nonāca tiesvedībā saistībā ar īpašuma lietām; šo jautājumu cita starpā uzturēja konkurējošā Beseļa firma (slavena vecās Pēterburgas nošu izdevniecība), mēģinot skaidrot, ka Kuratoru padome pēc 1917. gada oktobra apvērsuma ir beigusī pastāvēt, jo vairāki tās locekļi (piemēram, Vītols) pastāvīgi nedzīvo Parīzē. Šis apstāklis lika Vītolam 1933. gadā pārtraukt darbību Kuratoru padomē un pieņemt padomes Goda locekļa statusu. Tajā pašā gadā ar Kuratoru padomes gādību Parīzē tika izdota Vītola orķestra svīta *Dārgakmeņi*: partitūra un orķestra balsis, par ko autors saņēma no padomes 5000 franku.⁵⁶ Starp citu, tieši Arcibuševs ieteicis žanra apzīmējumu *svīta orķestrim*, lai gan Vītols to sākumā nosaucis par deju svītu.⁵⁷ Balsis izdošanai sagatavoja Parīzē dzīvojošais krievu komponists un vijolnieks Jūlijs Koņuss.⁵⁸ Tā bija krievu kolēģu dāvana Vītolam viņa septiņdesmitajā dzimšanas dienā. Savukārt Latvijas Skaņražu kopa saistībā ar jubileju izdeva Vītola kora dziesmas⁵⁹; spriežot pēc avotiem, daudzi darbi krājumā ienāca tieši kā savulaik Beļajeva izdevniecības iespiesto Vītola dziesmu un balāžu pārpublicējumi.⁶⁰

Absolūti neapgūts vītoliānas lauks ir saistāms ar jautājumu par Vītola mūzikas uztveri un novērtējumu Rietumeiropā 20. gadsimta pirmajā pusē. Par to, ka Vītola mūzika jau 20. gadu sākumā nokļuva pie rietumu koncertu publikas, liecina kaut vai aristokrātiskā krievu pianista, bijušā Pēterburgas konservatorijas audzēkņa, vēlāk rīdzinieka Vsevoloda Pastuhova (*Пастухов*, 1894–1967) vēstule Vītolam no

⁵⁴ Francis Šefers (*Schäffer*) bija Beļajeva izdevniecības Leipciģā prokūrists.

⁵⁵ Skat. N. Arcibuševa vēstuli J. Vītolam 1922. gada 19. janvārī (Parīze), krievu val. – JVLMA J. Vītola piemiņas istaba, Arc–W, 0,91 Wadr III.

⁵⁶ N. Arcibuševa vēstule J. Vītolam 1932. gada 27. februārī (Parīze), krievu val. – Turpat, Arc–W, 121 Wadr III.

⁵⁷ N. Arcibuševa vēstule J. Vītolam 1932. gada 27. oktobrī (Parīze, rokraksts ar zīmuli), krievu val. – Turpat, Arc–W, 130 Wadr III.

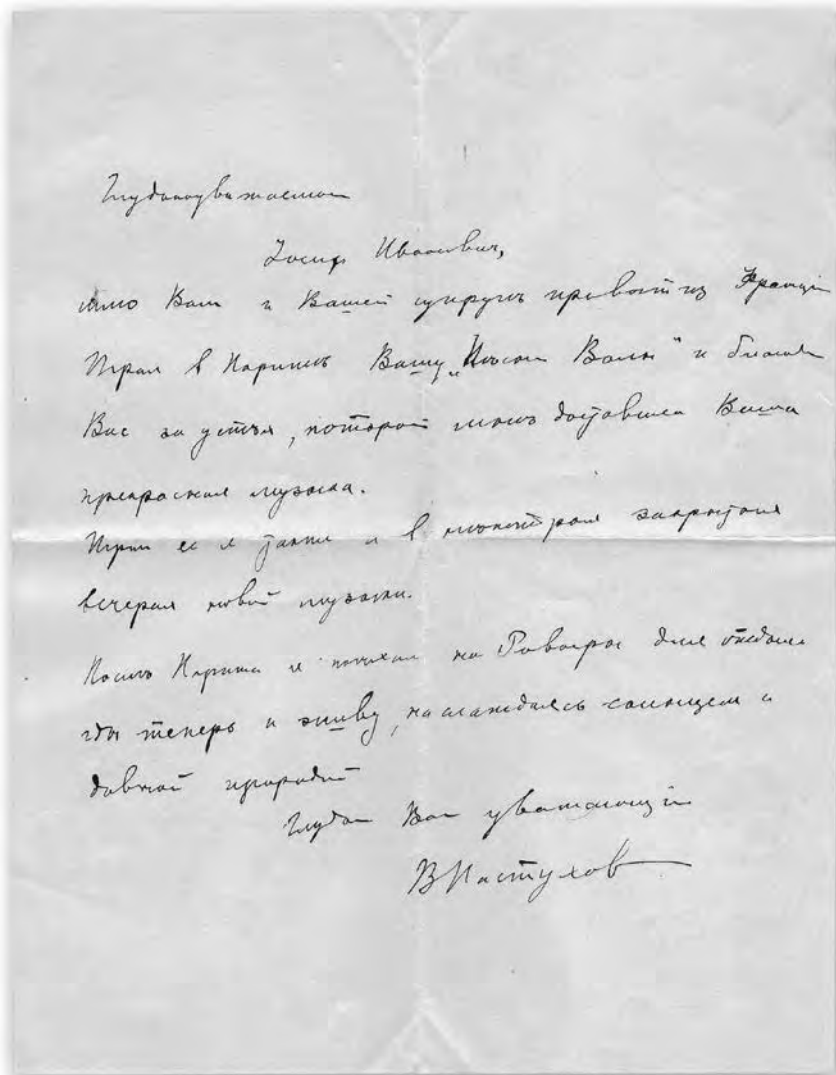
⁵⁸ N. Arcibuševa vēstule J. Vītolam 1933. gada 18. februārī (Parīze, mašīnraksts), krievu val. – Turpat, Arc–W, 134 Wadr III.

⁵⁹ Jāzeps Wihtols. Kopotas dziesmas: jauktiem, vīru un sievu korjiem *a cappella*. Rīga: Latvijas Skaņražu kopa, 1933

⁶⁰ N. Arcibuševa vēstule J. Vītolam 1933. gada 12. jūnijā no Parīzes (rokraksts) ar klāt pievienotu vēstules kopiju Latvijas Skaņražu kopai (mašīnraksts). – JVLMA J. Vītola piemiņas istaba, Arc–W, 139 Wadr III.

Francijas Rivjēras (bez datējuma). Vēstulē viņš raksta, ka atskaņojis Parīzē Vītola *Viļņu dziesmu* un spēlējis to arī dažos slēgtos (*sic!*) jaunās mūzikas vakaros.⁶¹

⁶¹ V. Pastuhova vēstule J. Vitolam no Francijas Rivjēras, b. g., krievu val. Turpat, Past-W, 279 Wadr VIII.

Изданаго в Москве
Иосифом Квасовым,
иногда Вам и Вашей супруге привожу из Франци
иран с Каринью Валу "Новым Валу" и Давид
Вас са гитара, который много дажавуша Валу
прекрасные музыка.
Мне се и жене и с мюандром сапрожан
всерам новы музыка.
Космо Карина и почкам на Вавароа две бидеде
ста темеро и шубу, на мандеде саинцем и
дубнай прироби
Изда Ваг урваномизи
В. Мистулов

3. attēls. Vsevoloda Pastuhova vēstule Jāzepam Vitolam no Francijas Rivjēras, bez datējuma (1924?). JVLMA, J. Vītola piemiņas istaba, Past-W, 279 Wadr VIII

Vēstule visticamāk rakstīta 1924. gada vasarā, jo jau tā paša gada augusta beigās Rīgas krievu laikraksts *Сегодня* ziņoja, ka iemīļotais mākslinieks Pastuhovs ir atgriezies Rīgā pēc vieskoncertiem Francijā, kur viņa uzstāšanās baudījusi lielu piekrišanu. Jāteic, ka Pastuhovam bija dziļa interese par laikmetīgo franču mūziku. Jau savā pirmajā (pēc ierašanās no Petrogradas) koncertā Rīgā 1921. gada rudenī viņš atskaņoja Kloda Debisī klavierdarbus. Kritika rakstīja, ka tieši šajā programmas daļā jaunais pianists – smalka muzikālā intelekta mākslinieks – apliecinājis dzīvu meklētāja talantu.⁶²

⁶² Розовский, С[оломон]. Концерты. *Сегодня*, 23 сентября 1921, № 217.

Krievu mūziķu sarakste ar Jāzepu Vītolu pēc viņa aizbraukšanas no Sankpēterburgas ierosina vairākus pētnieciskos secinājumus. Trīs būtiskākie ir šādi:

1. Aplūkotā sarakste stāsta par krievu mūzikas un mūziķu likteņiem pēc viņu aizbraukšanas no Krievijas un tādējādi bagātina līdzšinējo avotpētniecību konkrētajā tematiskajā laukā (krievu emigrācija) ar jaunu materiālu.
2. Sarakste atspoguļo būtiskas Jāzepa Vītola darbības nianses viņa dzīves laikā neatkarīgajā Latvijā. Pat tikai no fragmentāras *vienvirziena* korespondences, kā tas ir šī raksta gadījumā, var spriest par izcilā latviešu mūziķa personības šķautnēm, šīs personības universālumu un kultūras ģenēzi, kā arī iespaidu uz sava laika mākslinieku paaudzēm.
3. Analizētās vēstules atspoguļo noteikta laikmeta kultūrsabiedrības morālās mērauklas: daudzu kolēģu un audzēkņu atmiņās Vītols simbolizēja *vecu, labo* Pēterburgu ar tās kultūras tradīcijām un cilvēcisko attiecību normām. Vītola personība it kā iemiesoja disciplinētību un sistēmisku kārtību. Šīm īpašībām krievu emigrācijā bija ētiska vērtība.

Protams, lai dziļāk novērtētu aplūkotās korespondences nozīmi, būtu nepieciešams iepazīties ar *atgriezenisko saiti* – paša Vītola vēstulēm krievu mūziķiem, turklāt iespējami pilnīgākā veidā. Tas būtu svarīgs nākamais solis šajā interesantajā epistulārā mantojuma izpētē. Savukārt pašai izpētei ļoti palīdzētu kāda tālāka un arī praktiskāka mērķa definējums – piemēram, Vītola sarakstes fundamentāls zinātniskais izdevums, pārvarot līdz šim konstatējamo selektīvo pieeju jautājuma risināšanā. Tāds drosmīgs veikums sniegtu būtisku ieguldījumu ne tikai komponista Jāzepa Vītola, bet arī vairāku pasaules mūziķu zinātniskajā biogrāfijā, turklāt kalpotu par monumentālu avotu darbā pie latviešu mūzikas vēstures pētījuma.

Pielikums

Krievu un cittautu mūziķu vēstules Jāzepam Vītolam (arhīva apkopojums)

Vēstules autors (alfabēta secībā)	Datums	Vieta	Valoda	Vēstuļu skaits
Amfiteatrovs, Daniils (<i>Амфитеатров, Amfiteatrov</i> , 1901–1983)	02.09., 25.09. [1921] [1921?], 19.07.1924., pirms 11.10.1924. 19.08.1928., 06.04.1931., 31.04.1931., 16.06.1931.	Terijoki, Helsinki (Helsingfors) Levanto, Itālija Levanto ? <i>Sant'Anna di Valdieri</i> (Kuneo, Pjemonta), Itālija Milāna Milāna Milāna	krievu	9
Arcibuševs, Nikolajs (<i>Арцыбушев, 1858–1937</i>)	16.01.1920.–06.10.1934.	pārsvārā Parīze	krievu	93
Auers, Leopolds (<i>Auer</i> , <i>Ауэр</i> , 1845–1930)	06.02.1923.	Ņujorka, ASV	vācu	1
Butņikovs, Ivans (<i>Бутников, 1893–1972</i>)	06.09.1934.	Vīne	krievu	1
Čerernins, Nikolajs (<i>Черепнин, 1873–1945</i>)	22.04.1937.	Parīze	krievu	1
Čerkaska, prec. Paļečeka, Marianna (<i>Черкасская- Палечек, 1876–1934</i>)	24.02.1928. 28.03.1928.	[Rīga] [Rīga]	krievu	2
Grečaņinovs, Aleksandrs (<i>Гречанинов, 1864–1956</i>)	07.09.1923.	Maskava	krievu	1
Ipoļitovs-Ivanovs, Mihails (<i>Ипполитов-Иванов, 1859– 1935</i>)	25.04.1920. 01.07.1924. 01.09.1924. 28.12.1933.	Maskava Tbilisi (Tiflisa) [Maskava] Maskava	krievu	4
Jegorova, dzim. Lavrova, Ludmila (<i>Егорова, уржд. Лаврова</i>)	08.01.1928.	Ļeņingrada	krievu	1
Jurjevskā, prec. Brēmere, Zinaīda (<i>Юрвевская, 1896?–1925</i>)	31.03.1922. 10.05.1922. 14.05.1922. 13.12.1922. 01.04.1923.	[Tallina] [Tallina] Rīga Berlīne Berlīne	krievu	5
Kajanusa-Blennere, Lilli Agnese (<i>Kajanus-Blenner</i> , 1885–1963)	22.11.1932.	Jokela, Somija	vācu	1
Koņuss, Ļevs (<i>Конюс, fr. Сопус, 1871–1944</i>)	bez datējuma b. g., 05.05.	Parīze	krievu	2
Kupers, Emīls (<i>Купер</i> , 1877–1960)	[1927]	Roma	krievu	1
Lešeticka, Terēza (<i>Leschetizky, Лешетицкая</i> , 1873–1956)	[1929 vai 1930] 13.05.1934.	Parīze [Parīze]	krievu	2

Mališevskis, Vitolds (<i>Maliszewski, Малишевский</i> , 1873–1939)	[1931?] 06.06.1931. 24.03.1932.	Varšava Varšava Varšava	krievu	3
Nalbandjans, Ovaness (<i>Налбандян</i> , 1871–1942)	bez datējuma [pēc 1919?]	[Petrograda?]	krievu	1
Pastuhovs, Vsevolods (<i>Пастухов</i> , 1896–1967)	bez datējuma	Francijas Rivjēra	krievu	1
Rozovskis, Solomons (<i>Розовский</i> , 1878–1962)	27.12.1926.	Jeruzaleme	krievu	1
Safonovs, Ivans (<i>Сафонов</i> , 1891–1955)	01.06.1929.	Mahačkala, Dagestāna	krievu	1
Vinogradova, prec. Bika, Vera (<i>Виноградова-Бик</i> , 1895–1982)	31.03.1922. 04.05.1924. bez datējuma (1924 vai 1925) 16.06.1925. 08.03.1928.	Tallina [Tallina] [Tallina] [Tallina] Berlīne	krievu	5
Višņegradskis, Aleksandrs (<i>Вышнеградский</i> , 1867–1925)	06.04.1922. 05.04.1925.	Parīze Parīze	krievu	2

Literatūra un avoti

Grāmatas un rakstu krājumi

Latvijas Konservātorija 1919–1929 (ar prof. Jāzepa Vītola ievadrakstu).
(b. g.). Rīga

Siliņš, Uldis (2006). *Dziesmai vieni gala nava: Jāzeps Vītols savās un laikabiedru vēstulēs 1918–1944*. Rīga: Nordik

Vītols, Jāzeps (1963). *Manas dzīves atmiņas* (Jāņa Rudziša redakcijā).
Upsāla: Daugava

Vītols, Jāzeps (1988). *Manas dzīves atmiņas* (Oļģerta Grāvīša
redakcijā). Rīga: Liesma

Zālīte, Milda (1958). Jāzepa Vītola archiva materialus pārskatot.
Latviešu mūzika. Sast. Jēkabs Vītoliņš. Rīga: LVI, 211.–236. lpp.

Гречанинов, Александр (1951). *Моя жизнь*. Нью-Йорк: Новый
Журнал, 2-е издание.

Мнухин, Лев; Авриль, Мария; Лосская, Вероника (сост.; 2008–
2010). *Российское зарубежье во Франции. 1919–2000: биографический
словарь в трех томах*. Москва: Наука, Дом-музей Марины
Цветаевой

Laikraksti

Vītoliņš, Jēkabs (1934). Kamermūzikas vakars konservātorijā. Veras
Vinogradovas darbi. *Dienas Lapa*, 30. aprīlis, 106. nr.

Zālītis, Jānis (1937). A. Grečaniņova dziesmu vakars. *Jaunākās Ziņas*,
6. marts, 53. nr.

В. Ю. [В. Юревич] (1925). Гречаниновский вечер. *Сегодня Вечером*, 18 мая, № 109

П. К. (1933) Успехи композитора Д. Амфитеатрова и виолончелиста М. Амфитеатрова в Италии. *Сегодня*, 21 мая, № 140

Розовский, С[оломон] (1921). Концерты. *Сегодня*, 23 сентября, № 217

Elektroniskie resursi

Official Daniele Amfitheatrof Website: <http://www.hotkey.net.au/~amfitheatrof/index.html>

Vassena, Raffaella. *Daniil Aleksandrovič Amfiteatrov*, in: *Russi in Italia*. <http://www.russinitalia.it/dettaglio.php?id=189>

Рыбак, Марк. *О Буках* [Воспоминания, рассказы]. http://www.eja.pri.ee/stories/Biek_ru.html

Юдина, Мария. *Немного о людях Ленинграда* (1966). Публикация и примечания А. М. Кузнецова. <http://judina.ru/nemnogo-o-ludyah-leningrada.htm#109u>

110

Arhīvu materiāli

Berlīnes Valsts bibliotēka (*Staatsbibliothek zu Berlin*):

Respīgi, Otorīno (*Ottorino Respighi*) (1918). Vēstule Daniila Amfiteatrova mātei (?) 27. jūlijā no Boloņas, itāļu val. N. Mus. ep. 1314

Respīgi, Otorīno (*Ottorino Respighi*) (1918). Vēstule Daniila Amfiteatrova mātei (?) 13. augustā no Pinerolo, itāļu val. N. Mus. ep. 1315

Jāzeps Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija (JVLMA), J. Vītola piemiņas istaba:

Amfiteatrovs, Daniils (1924). Vēstule J. Vītolam 19. jūlijā no Ligūrijas, Levanto, krievu val. Bez šifrējuma

Amfiteatrovs, Daniils (1928). Vēstule J. Vītolam 19. augustā no Pjemontas, krievu val. Bez šifrējuma

Amfiteatrovs, Daniils (1931a). Vēstule J. Vītolam 6. aprīlī no Milānas, krievu val. Bez šifrējuma

Amfiteatrovs, Daniils (1931b). Vēstule J. Vītolam 31. aprīlī, krievu val. Bez šifrējuma

Arcibuševs, Nikolajs (1921). Vēstule J. Vitolam 4. decembrī no Parīzes, krievu val. Arc-W, 0,85 Wadr III

Arcibuševs, Nikolajs (1922). Vēstule J. Vitolam 19. janvārī no Parīzes, krievu val. Arc-W, 0,91 Wadr III

Arcibuševs, Nikolajs (1932a). Vēstule J. Vitolam 27. februārī no Parīzes, krievu val. Arc-W, 121 Wadr III

Arcibuševs, Nikolajs (1932b). Vēstule J. Vitolam 27. oktobrī no Parīzes, krievu val. Arc-W, 130 Wadr III

Arcibuševs, Nikolajs (1933a). Vēstule J. Vitolam 18. februārī no Parīzes, krievu val. Arc-W, 134 Wadr III

Arcibuševs, Nikolajs (1933b). Vēstule J. Vitolam 12. jūnijā no Parīzes (rokraksts), ar klāt pievienotu vēstules kopiju Latvijas Skaņražu kopai (mašīnraksts), krievu val. Arc-W, 139 Wadr III

Grečaņinovs, Aleksandrs (1923). Vēstule J. Vitolam 7. septembrī no Maskavas, krievu val. Grč-W, 170 Wadr V

Ipoļitovs-Ivanovs, Mihails (1920). Vēstule J. Vitolam 25. augustā no Maskavas, krievu val. Ip-Iv-W, 149 Wadr V

Jurjevska, Zinaīda (1922). Vēstule J. Vitolam 10. maijā no Tallinas, krievu val. ZJurj-W, 245 Wadr VI

Kajanusa, Lilli Agnese (1932). Vēstule J. Vitolam 22. novembrī, vācu val. Caj-W, 252 Wadr VI

Lavrova-Jegorova, Ludmila (1928). Vēstule J. Vitolam 8. janvārī no Ļeņingradas, krievu val. Jeg-W, 251 Wadr VI

Mališevskis, Vitolds (1931). Vēstule J. Vitolam 6. jūnijā, krievu val. Malš-W, 188 Wadr VI

Mališevskis, Vitolds (1932). Vēstule J. Vitolam 24. martā no Varšavas, krievu val. Malš-W, 189 Wadr VI

Pastuhovs, Vsevolods (1924?). Vēstule J. Vitolam no Francijas Rivjēras, bez datuma, krievu val. Past-W, 279 Wadr VIII

Safonovs, Ivans (1929). Vēstule J. Vitolam 1. jūnijā no Dagestānas, Mahačkalas, krievu val. Saf-W, 275 Wadr VIII

Vinogradova, Vera (1924 vai 1925?). Vēstule J. Vitolam no Tallinas, bez datuma, krievu val. Win-W, 154 Wadr V

Vinogradova, Vera (1928). Vēstule J. Vitolam 8. martā no Berlīnes, krievu val. Win-W, 156 Wadr V

Višņegradskis, Aleksandrs (1922). Vēstule J. Vitolam 6. aprīlī no Parīzes, krievu val. Višn-W, 171 Wadr V

Višņegradskis, Aleksandrs (1925). Vēstule J. Vitolam 5. aprīlī no Parīzes, krievu val. Višn-W, 172 Wadr V

Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) Reto grāmatu un rokrakstu nodaļa:

Глазунов, Александр (1933). *Мой подарок Иосифу Ивановичу Витолу к 70 летию со дня его рождения 26 июля 1933 г.* (Parīze), jūlijs, autogrāfs. Jēkaba Mediņa fonds, A 234, nr. 157

Rakstniecības un mūzikas muzejs (RMM):

Kajanusa, Lilli Agnese (1935). Vēstule J. Vitolam 7. februārī no Helsinkiem, vācu val. Inv. nr. 214380

Коңусс, Леъс (1926). Vēstule J. Vitolam 28. septembrī no Parīzes, krievu val. Inv. nr. 214410

Sanktpēterburgas Centrālais valsts literatūras un mākslas arhīvs (Центральный государственный архив литературы и искусства Санкт-Петербурга: ЦГАЛИ СПб):

Протокол заседания Художественного Совета Санкт-Петербургской консерватории от 14 августа 1918 года. Ф. 298, оп. 1, д. 10, лл. 38, 38 об.